

DEPREMLERE KARŞI ÖNLEMLER BÜTÜNLÜĞÜ VE GÜVENLİ YAPILAŞMA İÇİN YENİ BİR YAPI DENETİM YASASI ÇIKARILMALI

MMO Yönetim Kurulu Başkanı Ali Ekber Çakar, 17 Ağustos Marmara depreminin 11. yıldönümünde yaptığı basın açıklamasında, yeni bir yapı denetim modelinin benimsenmesi gerektiğini savundu.

TMMOB'ye bağlı ilgili odaların görev ve yetki alanına giren kamusal nitelikli mesleki denetim, yeterlilik, eğitim ve belgelendirme hizmetlerine dayalı yeni bir yapı denetimi modeli benimsenmelidir.

Deprem, çok bilimli bir mühendislik, mimarlık alanı olmasına karşın ülkemizde bu disiplinler geriletilmeye çalışıldığı için gerekli katkılar alınmamaktadır. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odası (MMO), bu duruma karşı etkin bir duruş sergilemekte; meslek ve uzmanlık alanlarından hareketle mühendislik eğitim, belgelendirme ve mesleki teknik denetim esas ve standartlarının yerleşmesine özel bir önem

vermektedir. Odamız konut, sanayi, enerji, ulaşım vb. birçok alana dek uzanan tesisat-mekanik tesisat sistemlerinin toplumsal yaşam, deprem ve diğer afetlerde taşıdığı önem itibarıyla, “*Türkiye’de Deprem Gerçeği ve TMMOB Makina Mühendisleri Odası’nın Önerileri Oda Raporu*”ndaki bazı temel hususları, 1999 Marmara depreminin 11. yıldönümünde kamuoyunun dikkatine sunmaktadır.

Türkiye Bir Deprem Ülkesi

Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası ve bu haritaya esas sismosite verilerine göre, Türkiye topraklarının yüzde 93’ü, nüfusunun ve sanayi kuruluşlarının yüzde 98’i, barajlarının yüzde 95’i ve enerji santrallerinin yaklaşık yüzde 50’si deprem bölgeleri içinde yer almaktadır.

Marmara Depremi 20. Yüzyılın En Büyük Depremleri Arasında

20. yüzyılda dünyada gerçekleşen 31 büyük çaplı deprem arasında Türkiye’nin en büyük iki depremi olan Marmara ve Erzincan depremleri de yer almıştır. Erzincan depreminde 116 bin 720 bina ağır hasar gördü ve 32 bin 962 yurttaşımız yaşamlarını kaybetti. 17 Ağustos 1999’da merkez üssü Kocaeli/Gölcük Marmara depreminden, Ankara ve İzmir’e kadar geniş bir alan ve yoğunlukta yaklaşık 16 milyon insan değişik düzeylerde etkilendi. 1999 Marmara depreminde 112 bin 724’ü yıkık ve ağır hasarlı olmak üzere toplam 376 bin 479 konut ve iş yerinde hasar saptandı, 133 bin 683 bina çöktü, 17 bin 480 yurttaşımız yaşamlarını kaybetti, 43 bin 953 kişi

yaralandı, 600 bin kişi evsiz kaldı. Resmi olmayan rakamlara göre ise ölü sayısı 50 bin, yaralı sayısı da 100 bine yakındır.

Marmara depreminin maliyetleri TÜSİAD'a göre 17 milyar dolar, DPT'ye göre 15-19 milyar dolar, Dünya Bankası'na göre 12-17 milyar dolar olarak belirlenmiştir.

Büyük Çaplı Bir Marmara Depreminin Yaratacağı Ekonomik, Sosyal Tahribat

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) tarafından yapılan çalışmalarda büyüklüğü 7,5 ve 7,7 olan iki ayrı deprem senaryosuna göre oluşacak muhtemel kayıp ve hasar durumu; 50 bin ile 60 bin arasında ağır hasarlı bina, 500 bin ile 600 bin arasında evsiz aile, 70 bin ile 90 bin civarında ölü, 120 bin ile 130 bin civarında ağır yaralı, 400 bin civarında hafif yaralı, bin ile 2 bin noktada su sızıntısı, 30 bin doğal gaz servis kutusunda gaz çıkışı, 140 milyon ton enkaz, 1 milyon kişi için kurtarma operasyonu, 330 bin çadır, 50 milyar dolar civarında maddi kayıp olarak tahmin edilmektedir.

Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nün raporlarına göre de İstanbul'da toplam 35-40 bin binanın tamamen, 70 bin binanın ağır, 200 bin binanın da orta derecede hasar göreceği öngörülüyor. Bu kapsamda, sadece İstanbul'da kayıpların 11 milyar dolarlık kısmının yalnızca bina hasarlarına bağlı olacağı tahmin edilmektedir. Bu noktada depreme karşı alınan önlemler konusu son derece önem taşımaktadır.

Mühendislik Piyasacı Bir Zihniyetle 'Maliyet'e Feda Ediliyor

İlgili bir Bakanlık tarafından 2010-2014 yıllarını kapsayacak olan Stratejik Plan kapsamındaki "Stratejik Yönetim Projesi Süreç Raporu"nda söylenen, "Çok sayıda binanın detaylı mühendislik hesapları ile deprem güvenliğini belirlemek hem insan kaynağı hem de finansal açıdan

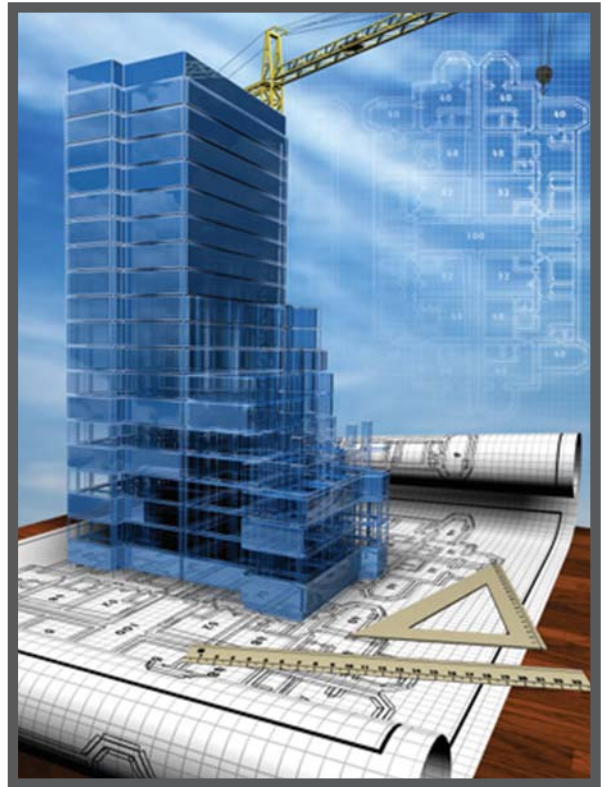
mümkün değildir. Bu nedenle alternatif bir yola ihtiyaç vardır. Bu proje kapsamında mevcut yapı stoğundaki riski yüksek binaların detaylı mühendislik hesapları kullanılmadan hızlı bir biçimde belirlenebilmesi için hızlı değerlendirme yöntemleri geliştirilmesi planlanmaktadır" şeklindeki yaklaşım bilimsel teknik gereklilikler açısından kabul edilemez niteliktedir; mühendisliğin kamusal hizmetten tasfiyesini öngörmektedir. "İnsan kaynağı" gerekçesindeki mühendislik faktörünün, işsiz mühendisler gerçeğinin atlanarak değerlendirilmesi ve detaylı mühendislik hesapları gereklerinin bir "maliyet" ve "finansal" sorun olarak görülmesi, toplumun can ve mal güvenliğinin nasıl ele alındığını göstermektedir.

Yapı Denetiminin Mevcut Durumu

81 ilimizin 55'inin Birinci Derece Deprem Bölgesinde bulunmasına karşın Yapı Denetim Yasası'nın 2001'de yalnızca 19 ili kapsamına alması, tüm illere ise ancak 1 Ocak 2011'den itibaren yayılacak olması; Deprem Şurası, Ulusal Deprem Konseyi gibi oluşumların devre dışı bırakılması ve mühendislik, mimarlık hizmetlerine gereken önemin verilmemesi, deprem önlemlerinin ülkemizdeki yetersizliğine ilişkin ciddi ipuçları sunmaktadır.

Türkiye'de 17 milyon civarındaki yapı stokunun yüzde 67'si ruhsatsız ve kaçak, yüzde 60'ı 20 yaş üzeri konutlardan oluşmakta ve yüzde 40'ı depreme karşı güçlendirilmesi gerekir durumdadır. İşte bu noktada yapı denetimi konusu birinci derecede önem taşımaktadır.

1999 Marmara depremi sonrasında yapılan yapı denetimi düzenlemeleri sorunları çözememiş, kamusal denetim alanını ticarileştirerek özelleştiren, katılımcılığı reddeden, meslek odalarının önerilerine kapılarını kapatan bir anlayış tercih edilmiştir. Depremle ilgili en önemli yasal düzenlemelerden biri olan 2001 tarihli 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası'nda kamu yapıları denetim dışı kalmakta ve TMMOB'ye bağlı ilgili Odaların yasa ve yönetmeliklerce tanınmış görevleri içinde bulunan mühendislik, mimarlık hizmetlerinin mesleki yeterlilik, eğitim, belgelendirme ve denetleme boyutları içerilmemektedir. Diğer yandan yasa, yapıları yalnızca bina taşıyıcı sistemlerden ibaret görmektedir. Oysa Marmara Depremi sonrası yapılan incelemeler, oluşan kayıpların yüzde 80'e varan kısmının, taşıyıcı sistemlerin gördüğü zarara bağlı olarak tesisatlarda oluşan hasarlar nedeniyle meydana geldiğini göstermiştir.

Deprem Sorununa Kalıcı Önlemler İçin Öneriler

Deprem sorununa güvenli önlemler açısından yapılması gereken bazı temel hususlar şunlardır:

- Deprem öncesi, deprem sırası ve sonrasında yapılacak çalışmalara ilişkin kamu ve toplum yararını temel alan Ulusal Deprem Stratejisi, Türkiye Deprem Master Planı ve Afet Yönetimi Stratejik Planı oluşturulmalıdır.
- Yapı denetimi uygulamasını yönlendiren her türlü karar sistemi, ilgili bütün kurum ve kuruluşların katılımıyla oluşturulmalıdır. İmar, Yapı, Dönüşüm Alanları, Yapı Denetim ve Afet Yasaları; TMMOB ve bağlı ilgili odalar, üniversiteler ve ilgili kesimlerin katılımıyla düzenlenmeli; bu kuruluşlar mevzuat süreçlerinin asli unsurları olarak tanınmalıdır.
- Mevcut Yapı Denetim Yasası'nın öngördüğü, ticari yanı ağır basan yapı denetim şirketi modeli yerine; uzmanlık ve ahlaki niteliklere sahip

yapı denetçilerinin etkinliğine dayalı, meslek odalarının sürece etkin katılımını sağlayacak yeni bir planlama, tasarım, üretim ve denetim süreci modeli benimsenmelidir. Mevcut yasa iptal edilerek yeni bir yasa çıkarılmalı; 3194 sayılı İmar Yasası ve bağlı ikincil mevzuat, söz konusu model esas alınarak yeniden düzenlenmelidir.

- Bütün kamu yapıları yasa kapsamına alınmalı; TOKİ, KİPTAŞ vb. kuruluşların inşaatlarının denetimi, yeni yapı denetim sistemine dahil edilmelidir.
- Denetçi belgeleri ve takibi TMMOB'ye bağlı odalar tarafından verilmeli; yapı denetimi mekanizmasında yer alan meslektaşların sicillerinin tutulması ve meslek içi eğitimler TMMOB'ye bağlı odalarca yapılmalıdır.
- Bina ve doğal eki mekanik tesisatının tasarım, üretim ve bakımında üretenler ve denetleyenler MMO tarafından belgelendirilmiş konunun uzmanı mühendisler olmalı, bu husus bütün yasal düzenlemeler ve Yapı Denetimi Yasası'nda yer almalıdır.
- TMMOB tarafından hazırlanan "Yetkili Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Belirlenmesi ve Belgelendirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı" ivedilikle yasallaşmalıdır.
- I. ve II. sınıf gayri sıhhi müesseseler kapsamındaki endüstriyel tesislerin birbirlerine güvenlik-yaklaşma mesafeleri konusunda gerekli çalışmalar yapılarak standart ve koşullar imar mevzuatına aktarılmalı; bu mesafeler içindeki

alanlar Bakanlar Kurulu Kararı ile "afet bölgesi", "yapı yasaklı alan" ilan edilmelidir.

- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, makina, elektrik mühendisleri ve mimarların tasarım, üretim ve denetim aşamalarında aktif rol üstlenebilecekleri şekilde düzenlenmelidir.
- Okullar, hastaneler başta olmak üzere kamu yapılarının depreme karşı güvenli olup olmadıklarının konunun uzmanı mühendisler tarafından tespitine yönelik çalışma başlatılmalı, üniversiteler, TMMOB'ye bağlı ilgili odalar ve belediyeler bu çalışmada yer almalıdır.
- Sağlık, su, yağmur suyu, atık su, sıcak su, kızgın su, buhar, kızgın yağ, ısıtma, soğutma, asansör, doğal gaz, LPG, sanayi gazı, yakıt, yangın, acil durum, ışıklandırma, yangın, elektrik, yalıtım, güvenlik, depolama, havuz, iletişim ve ulaştırmaya ilişkin tüm tesisat uygulamaları deprem, acil ve afet durumları açısından incelenmeli ve TMMOB'ye bağlı ilgili odaların eğitim, belgelendirme, denetim süreçlerine tabi olmalıdır.
- Doğal gaz, elektrik, ısıtma kazanları, jeneratörler ve gaz tesisatları için erken uyarıcı ve gaz/akım kesici sistemler uygulanmalı, denetimleri meslek odalarınca yürütülmelidir. Doğal gaz firmalarının MMO'dan yetki belgeli mühendislerle çalışması sağlanmalı; doğal gaz projeleri ve montaj denetimlerinin MMO'nun mesleki denetiminden geçirilmesi sağlanmalıdır.
- **Yapı Sigortası ve Mesleki Sorumluluk Sigortası sistemine bir an önce geçilmelidir.**

MMO, bu konularda bütün yetkilileri gerekli adımları atmaya ve iş birliğine çağırılmaktadır.

Siyasal iktidarın yapı denetimi ile ilgili aldığı kararlar doğru değildir...

BİZ GERÇEK BİR YAPI DENETİMİ İSTİYORUZ

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, 14 Ağustos 2010 tarihinde yaptığı basın açıklamasında siyasi iktidarın yapı denetimi ile ilgili aldığı kararları eleştirdi.

1 7 Ağustos depreminin 11. yıldönümü nedeniyle deprem bir kez daha gündemimizde. Marmara depreminden sonra, yaşanan felaketten aldığımız ders; “yapı üretiminin yeterince denetlenmemiş” olmasıydı.

Ne yazık ki ülkemizde yapı üretim süreci ranta bağlı olarak şekillenmekte, konut üretiminde esas beklenti getiri üzerine kurulmaktadır. Yapı projeleri mevcut işleyişte halen kullanıcı ve/veya tüketiciler için belediyeden alınacak yapı ruhsatının tamamlayıcı birer evrakı olmaktan öte anlam taşımamaktadır.

Yapı denetimi, bütün bu sürecin başat unsuru olarak ülke gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. 1999 Marmara depreminden sonra dönemin siyasi iktidarı tarafından alelacele çıkarılan 4708 sayılı Yapı Denetimi Yasası ciddi eksiklikler ve yanlışlıklar taşımasının yanı sıra ihtiyacı gidermekten oldukça uzaktır.

Yapı denetimi sadece bir yasal düzenlemeler sorunu değildir. Elbette ki, yasal düzenlemeler zorunludur ancak uygulayıcıların bu konudaki kararlılığı, başka bir ifadeyle siyasi erkin tercihi sonucu değiştirecek önemdedir.

Siyasal iktidardan, yapı denetim mevzuatındaki yanlışlıkları gidermesi beklenirken, 7 Ağustos 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği Değişikliği ile yapı denetim kuruluşu ve laboratuvarında görev alacak teknik personelin mesleki deneyim süresi 12 yıldan 5 yıla indirilmiştir.

10 yıldır pilot olarak 19 ilde uygulanan yapı denetimi Bakanlar Kurulu kararıyla 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren 81 ilde hayata geçirilecektir.

TMMOB en başından itibaren yapı denetim sisteminin tüm ülkeye yaygınlaştırılması gerektiğini savunmaktadır. Ancak, sistemin yaygınlaştırılmasından önce

yanlışlıkların giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

TMMOB ve odalarımız, yapı denetimi ile desteklenen “sağlıklı bir yapı üretim süreci” konusundaki önerilerini, her fırsatta yetkililere iletmış ve kamuoyu ile paylaşmıştır.

“Yapı Denetim Sistemi”nin 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren 81 ilimizin tümünde uygulamaya konacağına açıklanması üzerine, konu hakkındaki görüş ve önerilerimizi bir kez daha özetlemekte yarar görüyoruz.

- 1- Güvenli ve nitelikli bir yapılaşmanın ilk adımının öncelikle topografik ve jeolojik tespitler dikkate alınarak oluşturulan “İmar planlarının elde edilmesi sürecinde” atıldığı bilinmelidir.
- 2- İmar planlarındaki arazi kullanım kararlarının ve yapılaşma şartlarının belediye meclisleri tarafından kolaylıkla değiştirilebiliyor olması engellenmelidir. Son olarak, “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı”nın Sakarya-

Akyazı fay hattındaki koruma bandını 150 metreden 20 metreye indirme kararı, siyasi etkilerin bilimsel ve teknik kararlar üzerindeki gücünü ve düzeyini açıkça sergilemektedir. Bu gerçekten hareketle, öncelikle imar planlamasında görevli belediye teknik kadrolarının sorumluluğu arttırılırken, görevleri sırasında oluşabilecek baskılara karşı yasayla korunan güvenli bir çalışma ortamı oluşturulmalıdır.

3- Yapı üretim süreci bir bütün olarak algılanmalıdır. Bu üretim zincirinde ilk halka olan “projelerin tasarımı” safhasından başlayarak “projelerin uygulanması” ve “uygulamanın denetimi”nin aynı titizlikle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sürecin sağlamlığının, zincirin en zayıf halkasının dayanımı kadar olabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

4- Kayıt dışı yapılaşma, yapı stokumuzun yüzde 67'si düzeyindedir. İmar afları ile desteklenen bu büyük dilimin oluşmasına neden olan politikaların engellenmesi, en az yapı denetimi konusunda yapılan çalışmalar kadar önem taşımaktadır. Yasa dışı oluşan bu tip yapılara yeni torba yasalar çıkararak elektrik-su gibi altyapı hizmetlerinin götürülmesi, yapı denetiminin geleceğini de tehlikeye atacaktır.

5- Amacını sadece depreme dayanıklı bina yapmakla sınırlayan yapı denetim anlayışı eksik kalmaktadır. Günümüzde artık “deprem güvenliği” yanında “yangın güvenliği”, “gürültü kontrolü” ve “enerji performansı” gibi kavramlar da binaların mimari tasarımında zorunlu hale gelmektedir. Bu durumda; güvenliğin yanında “yaşanabilirliği” de hedefleyen bir yapı denetim modeli amaçlanmalıdır.

6- Binaların projelendirilmesinde uyulması gereken standartların giderek gelişmesi ve inşaat piyasasına modern yeni malzemelerin girmesi, projelerin tasarlanmasını ve tasarıma uygun olarak gerçekleşmesini daha da önemli hale getirmiştir. Ancak mevcut yapı denetim modelinde “proje müellifleri” uygulama safhasında tamamen dışlanmış. 5846 sayılı Fikir Sanat Eserleri Kanunu'ndan

gelen müelliflik hakları ve mesleki sorumlulukları, yapı denetim modeli içinde tanımlandığında süreç daha sağlıklı işleyecektir.

7- Projelerin doğruluğu yanında işçilik ve malzeme kalitesi, güvenli ve nitelikli bir bina elde etmeyi belirleyen en önemli faktörlerdir.

a) Üniversitelerde yeterli altyapı ve öğretim kadrosu hazırlanmadan, ihtiyacın ötesinde mimarlık ve mühendislik bölümleri açılmakta ve bu anlayış eğitimin kalitesini düşürmektedir. Yetkililer bu durumu “üniversite eğitiminin kitleselleşmesi” ile açıklarken, bu yetersizliği de kabullenmektedirler. Bu durumda tasarım, uygulama ve denetim sürecinde yer alacak mühendis, mimar ve plançıların mesleki yeterliğinin belirlenmesi, belgelenmesi ve meslek içi eğitime tabi tutulması gibi konularda ilgili meslek odalarının görev üstlenmesi giderek daha da önemli hale gelmektedir.

b) İnşaatlarda, teknik eğitim veren okullarda eğitilmiş iş gücünün çalıştırılması yasal zorunluluk olarak belirlenmeli ve inşaat piyasasında yetişmiş usta ve kalfalar mutlaka sertifikalandırılmalıdır.

c) Beton ve yapı çeliğinin yanında, imalata giren çok sayıdaki tesisat ve inşaat malzemesinin nitelik denetimi, öncelikle üretim merkezlerinde yapılmalı ve standart dışı malzemenin piyasaya girmesini engelleyici yasal tedbirler alınmalıdır.

d) Yapı denetim laboratuvarlarına akredite olma koşulu getirilmelidir.

8- Yapı Denetim Kanunu kapsamındaki tüm yapıların “yapı müteahhitliği” aracılığıyla yapılması ön koşul olarak belirlenmiştir. Ancak “yapı müteahhidi” kavramının tariflenmemiş olması çok önemli bir eksiklik olarak durmaktadır. Yapı denetim firmalarında olduğu gibi, müteahhitlik firmalarının da kurumsal niteliği, diğer kurumlarla olan ilişki biçimleri, yetki ve sorumlulukları belirlenmelidir.

9- Uygulamada, sürecin doğal işleyişi

sonucunda, yapı sahibi öncelikle bina yapımını taahhüt edecek müteahhit firmayı belirlemektedir. Müteahhit firma da yasaklanmış olmasına rağmen, fiilen kendini denetleyecek yapı denetim firmasını seçmektedir. Bu durum yapı denetimin amacına ulaşmasını engellerken, firmaların dejenerasyonuna da neden olmaktadır. Bu istenmeyen ilişkiye karşı yeni önlemler geliştirilmelidir.

10- Denetlenecek yapının büyüklüğü ve fonksiyonu dikkate alınmadan tümüne aynı denetim modeli uygulanıyor olması, küçük ölçekli binaların denetim giderini arttırmaktadır. Bu konuda daha rasyonel bir denetim modeli geliştirilmelidir.

11- Bütün kamu yapıları yasa kapsamına alınmalıdır. TOKİ, KİPTAŞ ve benzeri kuruluşların inşaatlarının denetimi, yapı denetim sistemi içerisine dahil edilmelidir.

12- Yapı denetiminde meslek odalarının sürece daha etkin katılımını sağlayacak yeni bir planlama, tasarım, üretim ve denetim süreci modeline ihtiyaç vardır. 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası ile 3194 sayılı İmar Yasası ve bağlı ikincil mevzuatın bu model esas alınarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

13- Yapı denetiminin anahtarı “mesleki denetim”, onun olmazsa olmaz koşulu da TMMOB'ye bağlı meslek odalarının yürüttüğü “yeterlilik ve belgelendirme” faaliyetleridir. Bu nedenle yapı denetimi ile ilgili kamusal yapılanmalarda TMMOB'ye bağlı ilgili odaların görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanarak temsilcileri sağlanmalıdır. Denetçi belgelerinin verilmesi ve takibi TMMOB'ye bağlı odalar tarafından yapılmalı, yapı denetimi mekanizmasında yer alan meslektaşların sicillerinin tutulması ve meslek içi eğitimler TMMOB'ye bağlı ilgili odalarca gerçekleştirilmelidir.

14- Yapı denetim uygulamasını sağlam bir zemine oturtacak “Yapı Sigortası ve Mesleki Sorumluluk Sigortası” sistemine bir an önce geçilmelidir.

Yapı denetiminin aslında “kamusal bir hizmet olduğu” gerçeği unutulmamalıdır.

İMO, MMO VE MO'DAN YAPI DENETİMİ UYGULAMASI ÜZERİNE ORTAK BASIN AÇIKLAMASI:

YAPI DENETİMİ UYGULAMASININ TÜM ÜLKEYE YAYGINLAŞTIRILMASI; GÖSTERMELİK OLMAKTAN UZAK, ETKİN, YAYGIN, UYGULANABİLİR, İZLENEBİLİR BİR SİSTEM İLE HAYATA GEÇİRİLMELİDİR

İnşaat Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odası, 19 pilot ilde uygulanan 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası'nın Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 Ocak 2011'den itibaren 81 ile yayılacak olması üzerine, 11 Ağustos 2010 tarihinde Yasa'nın eksikleri ve karşılaşılan sorunlarla ilgili bir basın açıklaması yaptılar.

2001 yılında meslek odalarımızın, oluşturulacak yeni sisteme ilişkin kaygılarına ve sistemin sağlıklı işlemesine yönelik görüş ve önerilerine rağmen yasalardan ve sadece 19 pilot ilde uygulandığı için yoğun eleştirilere neden olan 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası, Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 Ocak 2011'den itibaren 81 ilin tümüne yayılacaktır. Bu karar, depremselliği ve sorunları aynı olan bir coğrafyada iki farklı sistem uygulamasına son vermesi bakımından ilk bakışta olumlu görünmekle birlikte, Yasa'nın eksik, yanlış, **aksayan ve uygulanamayan yanlarının** ilgili tarafların görüşlerine başvurularak **yeniden düzenlenmesi gerekliliği**, yasa hedefleri açısından yaşamsal önem taşımaktadır. 2001 yılında

yasalaşma sürecinde ifade edildiği üzere, mevcut yasada **mesleki yeterlilik, eğitim, belgelendirme, izlenebilirlik, denetim mekanizmasının etkin ve yaygınlığı ve kamu yapılarının denetim dışı kalması** gibi çok önemli eksiklikler bulunmaktadır. Ayrıca yürürlükteki diğer yasa hükümleriyle çelişkiler de bulunmaktadır.

Nüfusunun yüzde 98'i deprem tehlikesi altında yaşayan ülkemizde **konutların yüzde 67'si kaçak ya da ruhsatsızdır. Bina stokunun yüzde 40'ı oturulabilir** durumda değildir. Fakat mevcut Yasa, 3194 sayılı İmar Yasası'nın 26. maddesinde belirtilen **kamu yapı ve tesisleri** ile 27. maddede belirtilen **ruhsata tabi olmayan yapılar** ve bodrum kat hariç **tek parselde bulunan ve 200 m²'i**

geçmeyen iki katlı müstakil yapıları kapsam dışında bırakmıştır. Bu noktada ülkemizde **son dönemlerde yaşanan büyük depremlerde kamu yapılarının en az özel yapılar kadar zarar gördüğü** gerçeği gözletilmelidir. 17 Ağustos Marmara depreminde ve 1 Mayıs 2003 Bingöl depreminde yıkılan kamu binaları ve buralarda kaybettiklerimiz belleklerimizde acı izlerini halen korumaktadır.

Bu yaşamsal gerçeklerden hareketle önemle belirtmek isteriz ki; **Yapı Denetimi**, kent planlamasından başlayarak, **yapıya ilişkin tasarım projeleri ile inşaatın imalat sürecini kapsayan** bir bütündür. **İnşaat süreci** ise, yapının oturacağı zeminin etüdü ile başlar, hazırlanan plan ve projelerin İmar Kanunu ve Yönetmeliklerine, teknik şartname ve kurallara ilişkin

mevzuat ile TMMOB'ye bağlı ilgili Odaların Yönetmelik, Yönerge ve Çizelgelerine uygun olarak üretilip üretilmediğinin denetimi ile devam eder.

Bu açıdan Yasa'nın temel eksiği, **mühendislik mimarlık hizmetlerinin mesleki yeterlilik, eğitim, belgelendirme ve denetleme** boyutlarını içermemesi ve birçok kez eleştirdiğimiz "imzacılık" yaklaşımına ortam yaratılmasıdır.

07.08.2010 tarihli ve 27665 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te yapılan değişiklikler de TMMOB'ye bağlı ilgili odaların değerlendirme kriterleri dikkate alınmadan hazırlanmıştır.

Süresi 5 yıl olan **Yapı Denetçiliği ve Proje Denetçiliği Belgesinin geçerli olduğu süre içinde meslek içi eğitimlerin sürekli hale getirilmesi** ve eğitim programlarının Bakanlık ile TMMOB'ye bağlı ilgili Odaların ortak çalışması ile belirlenmesi için 2006-2007 yıllarında Bakanlık ile bizlerin koordineli olarak hayata geçirdiği eğitim çalışmasının devamının getirilmemiş olması ve bu konunun Yasa'da hüküm altına alınmaması önemli bir diğer eksikliği oluşturmaktadır.

Yapı denetim sisteminin önemli

temellerini oluşturan **yapı sigortası ve mesleki sorumluluk sigortası** da bu süreçte bir türlü uygulamaya geçirilememiştir.

Yine yapı denetim sürecinde tanımlanan **şantiye şefliği** uygulanabilir olmaktan uzak, mühendis ve mimarların imzalarıyla geçirilen bir uygulamaya dönüşmüştür.

Yasaya göre **yapı denetim kuruluşlarının yapı sahipleri tarafından belirlenmesi** gerekirken, uygulamada **müteahhitler** öne çıkmakta, bu durum haksız rekabet koşullarına neden olmakta, **bağımsız bir yapı denetim sisteminin** oluşmasının koşulları en başta yok olmaktadır.

Çözüm Önerileri

Yukarıdaki tespitler ışığında **yasal, yönetsel ve uygulamaya dönük köklü** değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Aşağıda imzası bulunan meslek odaları olarak önerilerimizi kamuoyunun dikkatine sunuyoruz.

1- **Yapı denetiminde meslek odalarının sürece daha etkin katılımını sağlayacak yeni bir planlama, tasarım, üretim ve denetim süreci modeline** ihtiyaç vardır. 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası ile 3194 sayılı İmar Yasası ve bağlı ikincil mevzuatın bu model esas alınarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

2- Yapı Denetiminin anahtarı "**Mesleki Denetim**", onun olmazsa olmaz koşulu da TMMOB'ye bağlı meslek odalarının yürüttüğü "**Yeterlilik ve Belgelendirme**" faaliyetleridir. Bu nedenle yapı denetimi ile ilgili **kamusal yapılanmalarda TMMOB'ye bağlı ilgili Odaların** görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanarak **temsilleri** sağlanmalıdır. **Denetçi Belgelerinin verilmesi ve takibi TMMOB'ye bağlı Odalar tarafından** yapılmalı, yapı denetimi mekanizmasında yer alan **meslektaşların sicillerinin tutulması ve meslek içi eğitimler TMMOB'ye** bağlı ilgili Odalarca yapılmalıdır.

3- **Bütün kamu yapıları yasa kapsamına** alınmalıdır. **TOKİ, KİPTAŞ ve benzeri kuruluşların inşaatlarının denetimi, yapı denetim sistemi içerisine** dahil edilmelidir.

4- Yapı denetim kuruluşlarının **denetimi ve ceza sisteminde** halen uygulanmakta olan yöntem sorunludur. Doğrudan kapatma yerine sistemin daha doğru işleyişini sağlayacak para **cezalarını da kapsayan kademeli yaptırımlar** uygulanmalıdır.

5- Yapı üretimi düzeninin asli öğelerinden olan **müteahhitliğin tanımı** netleştirilmeli, yapı ile ilgili uzmanlığı olmayan meslek sahiplerinin yapım işini üstlenmesi engellenmelidir.

6- Yapı denetim uygulamasını sağlam bir zemine oturtacak **Yapı Sigortası ve Mesleki Sorumluluk Sigortası sistemine** bir an önce geçilmelidir.

7- Yapı denetim uygulamasını yönlendiren **her türlü karar sistemi, konu ile ilgili tüm kurum ve kuruluşların yer alacağı** süreçlerde oluşturulmalıdır.

8- Ticari yanı ağır basan zoraki çok elemanlı, hantal yapılı, mali açıdan çok külfetli yapı denetim şirketi modeli yerine; **uzmanlık ve ahlaki niteliklere sahip yapı denetçilerinin etkinliğine dayalı bir Yapı Denetim Uygulaması modeli** geliştirilmelidir.

TMMOB DEPREME DUYARLILIK YÜRÜYÜŞÜ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

17 Ağustos depreminin 11. yıldönümünde depremin yarattığı sonuçlar konusunda kamuoyu duyarlılığını arttırmak, hükümetin ve yerel yönetimlerin sorumluluklarını hatırlatmak amacıyla Türkiye'nin dört bir tarafından yüzlerce mühendis, mimar ve şehir plancısının katılımıyla Yalova ve Kocaeli'nde "TMMOB Depreme Duyarlılık Yürüyüşü" gerçekleştirildi.

Yürütücülüğünü TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası'nın üstlendiği etkinlik çerçevesinde 16 Ağustos Pazartesi günü saat 21.00'de Yalova Deprem Anıtı önünde toplanan TMMOB'ye bağlı odalardan ve çeşitli illerden 1500'e yakın mühendis, mimar ve şehir plancısı "Deprem öldürmez, ihmal öldürür", "Depreme inat yaşasın hayat", "Hükümet uyuma önlemini al" sloganlarıyla Yalova kent merkezine yürüdü.

Etkinlik konuşmasına "Depremi unutmamak, unutmayacağız, unutturmayacağız" diye başlayan TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı da doğa olaylarının afete dönüşmesinin nedeninin bilimin gereklerini yerine getirmemek olduğunu belirterek, siyasal iktidarı bundan sonrası için bir an önce önlem almaya çağırdı. Soğancı, İmar Yasası ve ikincil mevzuattaki yanlışlıkların

düzeltilmesi gerekliliğini de vurguladı.

Saat 02.00'de yeniden kent merkezinde toplananlar meşalelerle Deprem Anıtı'na yürüyerek, 17 Ağustos depreminin gerçekleştiği saat 03.02'de yaşamını yitirenler için saygı duruşunda bulundu ve yaşamını yitirenlerin isimlerinin yanına gül bıraktı.

Kocaeli'nde de Depremzedeler Derneği ile ortaklaşa bir anma etkinliği gerçekleştirildi. Kocaeli Merkez Bankası Şubesi önünde toplanan yüzlerce kişi buradan meşalelerle Anıtpark'a yürüdü. Anıtpark'ta TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı ve Depremzedeler Derneği Başkanı Nurcan Taşpınar birer konuşma yaptılar.

Etkinliklere Odamız

Yönetim Kurulu Başkanı Ali Ekber Çakar, Yönetim Kurulu Sekreteri Yunus Yener, Oda Müdürü Arife Kurtoğlu, şube yöneticilerimiz ve çok sayıda oda üyemiz katıldı. ■

